

ΜΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ**Πρόεδρος Συμποσίου:** Γενά Α.***Συζητητής Συμποσίου:** Σιδερίδης Γ.****Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών****Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Στόχο του παρόντος συμποσίου αποτελεί η ανάδειξη της αξιολόγησης και παρέμβασης στο παιχνίδι του παιδιού με αυτισμό, μέσω μιας αναπτυξιακής προσέγγισης. Οι τέσσερις εισηγήσεις που απαρτίζουν το συμπόσιο περιλαμβάνουν συνοπτικά τα ακόλουθα:

Η πρώτη εισήγηση αποτελεί μια θεωρητική προσέγγιση στην αναπτυξιακή πορεία του παιχιδιού, με έμφαση στα δομικά και λειτουργικά του στοιχεία. Επιπλέον, εξετάζει τις υπάρχουσες θεωρίες που αφορούν στην ερμηνεία της τυπικής και αποκλίνουσας αναπτυξιακής πορείας του παιχιδιού και στην εντόπιση των μηχανισμών που τη διέπουν. Η βιβλιογραφική αυτή ανασκόπηση υπογραμμίζει την ανάγκη περαιτέρω διερεύνησης στον τομέα αυτό, λόγω της εξέχουσας σημασίας του σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά και για την κλινική πράξη.

Η δεύτερη εισήγηση αφορά σε μια ενδεδειγμένη αξιολόγηση του λειτουργικού παιχιδιού παιδιών με αυτισμό, τα οποία έχουν ήδη δεχθεί εντατική θεραπεία, και στην αντιπαράθεσή του με το παιχνίδι των τυπικώς αναπτυσσόμενων παιδιών με συναφή αναπτυξιακά χαρακτηριστικά. Προτείνεται μια τόσο λεπτομερής αξιολόγηση, προκειμένου να ερμηνευτούν τα αντικρουόμενα ευρήματα που υφίστανται στη σχετική βιβλιογραφία.

Η τρίτη εισήγηση αποτελεί μια πιλοτική διερεύνηση της αποτελεσματικότητας μιας παρέμβασης που περιλαμβάνει τη χρήση κοινωνικών ιστοριών και βιντεοσκοπημένων μοντέλων προς μίμηση στο παιχνίδι ενός παιδιού με αυτισμό. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικά, αλλά με περιορισμένη εξωτερική εγκυρότητα, εφόσον αποτελεί μελέτη περίπτωσης και όχι παρέμβαση σε επαρκές δείγμα παιδιών.

Η τέταρτη εισήγηση αποτελεί μια έρευνα που διεξήχθη με τη χρήση του ασύγχρονου πειραματικού σχεδιασμού με πολλαπλές γραμμές βάσης ανά υποκείμενο (nonconcurrent multiple baseline across participants), με σκοπό να εξετάσει την αποτελεσματικότητα της παρουσίας ζωντανών προτύπων προς μίμηση, της τμηματικής βοήθειας και της κοινωνικής ενίσχυσης στην ανάδειξη δεξιοτήτων συμβολικού παιχιδιού σε παιδιά με αυτισμό. Και τα τρία παιδιά του δείγματος εμφάνισαν σημαντική πρόοδο στον τομέα του συμβολικού παιχιδιού και μάλιστα γενίκευσαν τις νέες τους δεξιότητες και τις διατήρησαν σε βάθος χρόνου.

S17A

**ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥΣ
ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ
ΣΤΗΝ ΤΥΠΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

Γενά Α.*

*Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ανασκόπηση των ερευνών που αφορά στο παιχνίδι, αφενός ως βασικής αναπτυξιακής λειτουργίας του βρέφους και του παιδιού και αφετέρου ως τομέα στον οποίο υπολείπονται σημαντικά τα παιδιά με σοβαρές αναπτυξιακές διαταραχές, όπως ο αυτισμός, καταδεικνύει ποικίλα ενδιαφέροντα ευρήματα.

Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν να οργανώσει και να συνοψίσει αυτά τα ευρήματα, ώστε να διερευνηθούν οι ερμηνείες που υφίστανται για τη δομή και τη λειτουργία του παιχνιδιού στην τυπική και στην αποκλίνουσα ανάπτυξη, όπως παρουσιάζεται στην περίπτωση του αυτισμού και άλλων διάχυτων αναπτυξιακών διαταραχών. Τα ευρήματα αυτής της ανασκόπησης καταδεικνύουν, περιληπτικά, τα ακόλουθα:

Α) Υπάρχει, πλέον, μια σαφής τυπολογία για τα στάδια της ανάπτυξης του παιχνιδιού ως βασικής λειτουργίας του τυπικώς αναπτυσσόμενου βρέφους και του παιδιού.

Β) Η αξία του παιχνιδιού για την ανάπτυξη έγκειται σε πολλούς παράγοντες, αλλά είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον το ότι η ενασχόληση του βρέφους και του παιδιού με άψυχα αντικείμενα εξελίσσεται παράλληλα και με ιδιαίτερη συνάφεια με την κοινωνική του ανάπτυξη.

Γ) Παρά την ενδελεχή διερεύνηση της αναπτυξιακής πορείας του παιχνιδιού, τόσο στην τυπική όσο και στην αποκλίνουσα ανάπτυξη, δεν έχει διαμορφωθεί ακόμη μια πλήρης και επαρκώς τεκμηριωμένη θεωρητική εκτίμηση για τους μηχανισμούς, που ορίζουν και διέπουν τα μορφολογικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά του παιχνιδιού, ώστε να εντοπίσουμε και τα γενεσιουργά αίτια των αποκλίσεων από την τυπική ανάπτυξη σε αυτόν τον τομέα.

Συνεπώς, όπως κατέδειξε η παρούσα ανασκόπηση, παρά τον πλούτο των πληροφοριών που διαθέτουμε για τη δομή και την αναπτυξιακή πορεία του παιχνιδιού, υπολείπμαστε ακόμη σημαντικά στην κατανόηση των μηχανισμών που ορίζουν και διέπουν την ομαλή όσο και την αποκλίνουσα ανάπτυξή του, με όλα τα επακόλουθα που αυτό συνεπάγεται σε θεωρητικό και κλινικό επίπεδο.

Λέξεις – Κλειδιά: Μηχανισμοί παιχνιδιού – Αυτισμός

S17B

**ΜΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ ΣΤΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ**

Βλαχογιάννη Ε.* & Γενά Α.*

*Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Παρότι υπάρχουν αρκετές έρευνες που πραγματεύονται το παιχνίδι του παιδιού με αυτισμό, εφόσον αυτό αποτελεί ένα από τα αποκλίνοντα χαρακτηριστικά του, δεν υπάρχει μια σαφής καταγραφή των δεξιοτήτων παιχνιδιού σε παιδιά με αυτισμό, τα οποία έχουν ήδη δεχθεί εντατική θεραπευτική παρέμβαση και υπό το πρίσμα ενός ευρέος φάσματος δεξιοτήτων λειτουργικού παιχνιδιού, όπως αυτές αποτυπώνονται κατά τα στάδια της τυπικής ανάπτυξης. Στόχο της παρούσας μελέτης αποτέλεσε μια τέτοια ενδελεχής αξιολόγηση, ώστε να καταδειχθούν οι πιθανές ομοιότητες, αλλά και διαφορές στο λειτουργικό παιχνίδι των παιδιών με αυτισμό και των παιδιών με τυπική ανάπτυξη, αλλά με συναφή αναπτυξιακά χαρακτηριστικά.

Η ανάλυση των δεδομένων που συλλέγησαν σε δείγμα 30 υποκειμένων (15 παιδιά με αυτισμό και 15 τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά), κατέδειξε ότι στο συγκεκριμένο δείγμα δεν υπήρξαν αξιοσημείωτες διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων ως προς το χρόνο ενασχόλησης με τα παιχνίδια, αλλά και τον αριθμό των πράξεων παιχνιδιού που επέδειξαν τα μέλη της κάθε ομάδας. Τα ευρήματα αυτά ισχύουν τόσο για το απλό όσο και για το σύνθετο λειτουργικό παιχνίδι, τα οποία αναλύθηκαν σε επτά συνολικά υποκατηγορίες. Σημαντικό εύρημα αποτέλεσε μια διαπίστωση που αφορά στην ποιοτική ανάλυση των δεδομένων.

Συγκεκριμένα, ότι τα παιδιά με αυτισμό είχαν την τάση να απευθύνουν τις πράξεις παιχνιδιού, περισσότερο στον εαυτό τους παρά στις κούκλες, σε αντίθεση με τους τυπικώς αναπτυσσόμενους ομηλικούς τους. Η παρούσα έρευνα μπορεί να θεωρηθεί ως πιλοτική, εφόσον περιλαμβάνει ένα μικρό δείγμα παιδιών, ενώ η γενίκευση των ευρημάτων της απαιτεί περαιτέρω διερεύνηση με μεγαλύτερο δείγμα.

Λέξεις – Κλειδιά: Λειτουργικό παιχνίδι – Παιδιά με αυτισμό – Υποκατηγορίες Παιχνιδιού

S17C

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΜΕΝΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΣΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ

Λουκρέζη Σ.*, Γενά Α.*

*Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι Κοινωνικές Ιστορίες, όπως και η παρουσίαση προτύπων προς μίμηση, αποτελούν ιδιαίτερα διαδεδομένες τεχνικές στον τομέα των θεραπευτικών παρεμβάσεων σε παιδιά με αυτισμό. Στην παρούσα έρευνα, η οποία αποτελεί μελέτη περίπτωσης, επιλέξαμε αυτές τις τεχνικές, με σκοπό να διδαχθεί δεξιότητες συμβολικού παιχνιδιού (παιχνίδι με κούκλες, παιχνίδι υπόδυσης ρόλων, παιχνίδι φαντασίας) ένα παιδί με διάγνωση αυτιστικής διαταραχής. Το κορίτσι που μετείχε, ηλικίας 6 ετών, διδάχθηκε συμβολικό παιχνίδι και δραματοποίηση με τη θεραπεύτριά της ως συμπαίκτρια. Την εξαρτημένη μεταβλητή αποτέλεσαν η παρουσίαση Κοινωνικών Ιστοριών, με οπτικά και λεκτικά ερεθίσματα και βιντεοσκοπημένα σενάρια παιχνιδιού με συνομήλικο παιδί τυπικής ανάπτυξης, που παρείχε τα πρότυπα προς μίμηση. Το συγκεκριμένο σχέδιο παρέμβασης βελτίωσε την επίδοση του παιδιού στο συμβολικό παιχνίδι, στοιχείο το οποίο γενικεύτηκε και σε άλλα πρόσωπα (άλλη θεραπεύτρια, μητέρα παιδιού και παιδί τυπικής ανάπτυξης), καθώς και σε αδιάδακτες ιστορίες γενίκευσης. Παράλληλα, υπήρξε και διατήρηση των αποτελεσμάτων της παρέμβασης σε βάθος χρόνου. Η στατιστική επεξεργασία επικύρωσε την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας.

Λέξεις – Κλειδιά: Αυτισμός – Συμβολικό Παιχνίδι – Παιχνίδι προσποίησης – Παιχνίδι Ρόλων – Κοινωνικές Ιστορίες – Πρότυπο προς μίμηση

S17D

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΔΡΑΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ

Παπαδοπούλου Έ.*, Γενά Α.*

* Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθεί η δυνατότητα ανάπτυξης, γενίκευσης και διατήρησης δεξιοτήτων κοινωνιοδράματος και συμβολικού παιχνιδιού (pretend play) σε παιδιά με αυτισμό, τα οποία υπολείπονταν σημαντικά στον τομέα του παιχνιδιού.

Συμμετείχαν τρία παιδιά με αυτισμό, ηλικίας 4, 5 και 6 ετών. Η διδακτική μεθοδολογία συμπεριέλαβε την παροχή ζωντανών προς μίμηση προτύπων παιχνιδιού, τμηματική βοήθεια και κοινωνική ενίσχυση.

Εφαρμόστηκε η μέθοδος του ασύγχρονου πειραματικού σχεδιασμού με πολλαπλές γραμμές βάσης ανά υποκείμενο, προκειμένου να τεκμηριωθεί η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης. Μετά την εκπαίδευση και οι τρεις συμμετέχοντες επέδειξαν επιθυμητές ανταποκρίσεις στις δεξιότητες κοινωνιοδράματος και συμβολικού παιχνιδιού, γενίκευσαν τις δεξιότητες αυτές με άλλους συμπαίκτες και με υλικό για το οποίο δεν είχαν λάβει εκπαίδευση. Επιπλέον, σε επανεξέταση ένα μήνα μετά την παρέμβαση, και οι τρεις συμμετέχοντες είχαν διατηρήσει τις κερκτημένες δεξιότητες κοινωνιοδράματος και συμβολικού παιχνιδιού.

Λέξεις – Κλειδιά: Αυτισμός – Κοινωνιόδραμα – Συμβολικό Παιχνίδι – Ασύγχρονοι πειραματικοί σχεδιασμοί με πολλαπλές γραμμές βάσης ανά υποκείμενο – Μίμηση ζωντανών προτύπων